

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi

30. Yıl Özel Sayısı 2000

**KÜTAHYA VAHİD PAŞA İL HALK KÜTÜPHANESİ
VE TEMEL İSLÂM BİLİMLERİ İLE İLGİLİ
BAZI YAZMA ESERLER**

*Doç.Dr. Ali ÇELİK
Osmangazi Üniv. İlahiyat Fak.*

ÖZET

Bir araştırmacı için kaynaklara ulaşabilmek ve onlardan faydalanabilmek kadar mutluluk verici bir şey yoktur. Çünkü araştırılan konunun ortaya konulması ancak o kaynaklara başvurmakla mümkün olabilmektedir. Şurası muhakkak ki, araştırılan konunun önemini, araştırma yöntemi ve araştırma sırasında kullanılan kaynakların ilmi değeri tayin etmektedir.

Bütün bunları dikkate alarak, elyazması eserler açısından son derece zengin tarih ve kültür mirasımız olan ülkemiz kütüphanelerinden biri olan fakat araştırmacılarımız tarafından pek fazla bilinmeyen Kütahya Vahid Paşa İl Halk Kütüphanesi ve orada bulunan el yazması eserlerin zenginliğini ve çeşitliliğini tanıtmaya yönelik olan bu makalemizde, ana hatlarıyla Vahid Paşa İl Halk Kütüphanesi ve orada bulunan yazma eserler hakkında kısa bilgi verilmiş olup daha sonra çalışma alanımız itibariyle Temel İslam Bilimleri alanındaki (Tefsir-Hadis-Fıkıh-Fıkıh Usulü-Tasavvuf ve Genel Ahlak) mevcut yazma eserlerden mikrofilmleri alınanların bazıları tanıtılmıştır.

Anahtar Kelimeler

Yazma eser, Vahid Paşa, Kütahya, Temel İslam Bilimleri

1. GİRİŞ

Ülkemiz kütüphaneleri, el yazması eserler açısından son derece zengin olup tarih ve kültür mirası olarak eşsiz birer hazinedir. Özellikle İstanbul kütüphaneleri bunların başında gelmektedir. İçinde bir çok kütüphaneye ait eserleri barındıran *Süleymaniye Kütüphanesi*, *Bâyezıt Devlet Kütüphanesi*, Fatih'teki Millet Kütüphanesi bu kütüphanelerin en meşhurlarındandır. Anadolu'da da pek çok yerde, içinde çok kıymetli nâdir el yazması eserler bulunduran kütüphaneler mevcuttur. Bunlar arasında *Ankara Millî Kütüphâne*, *İzmir Millî Kütüphâne*, *Manisa Kitap Sarayı İl Halk Kütüphanesi*, *Isparta Halil Hamid Paşa Kütüphanesi* (şu anda içindeki yazma eserler güvenlik gereğiyle Konya'ya nakledilmiştir). Kütahya *Vahid Paşa İl Halk Kütüphanesi* gibi daha pek çok şehrimizde bulunan kütüphaneleri sayabiliriz.

Bu makalemizde, Türkiye'nin sayılı yazma eser kütüphanelerinden biri kabul edilen Kütahya *Vahid Paşa İl Halk Kütüphanesi* ve bu kütüphanede bulunan el yazması eserler hakkında genel bilgi vereceğiz. Kütüphanede Ta-

rih, Edebiyat, Felsefe, Mantık, Dil bilimleri (özellikle Arapça dilbilgisi kitapları), Tefsir, Hadis, Fıkıh, Kelam, Akâid ile ilgili ilim dallarına ait pek çok yazma eser bulunmaktadır. Burada, çalışma alanımız itibarıyla (Temel İslâm Bilimleri), bu eserlerden bazılarını tanıtmak istiyoruz. Kütüphâne hakkında bilgi vermeden önce, kurucusu Vahîd Paşa'yı kısaca tanıyalım.

2. VAHÎD PAŞA

Asıl adı Mehmed'dir. *Vahîd* ise, mahlasıdır. Kütüphanesindeki mührü *Vahîd-i asr Seyyid Mehmed* tarzında hâk edilmiştir. Doğum yeri Kilis'tir. Annesi babasının ölümünden sonra İstanbul'a gelerek saray baltacılarından biriyle evlenmiştir. (Fâik, S. 1269, 162; Uzunçarşılıoğlu, 1932, 129-133 (*Müellifin 1932 yılında basılmış olan bu eserin üzerinde soyadı "Uzunçarşılıoğlu" olarak geçmektedir. Biz de kullandığımız bu kaynağa sadık kalarak dipnotlarda aynı şekilde, ancak metin içinde yaptığımız atıflarda bilinen şekliyle "Uzunçarşılı" diye kullandık.*); Aypay, 2000, 3; (Basılamamış) Babalığı Osman Hulûsî'dir (Vahîd Paşa'nın babalığı Osman Hulûsî Efendi'nin (1193/1779) senesinde Sarayda *Kozbekçisi* olduğu ve hattat bulunduğu Vahîd Paşa kütüphanesindeki *Kur'an-ı Kerim* ve Birgivi şerhinden anlaşılmaktadır. bkz. Kur'an-ı Kerim, Vahîd Paşa Ktp. No:1) krş. Uzunçarşılıoğlu, 129 dipnot).

Kütahya'nın târihi ve kültürel özellikleri ile ilgili kapsamlı bir çalışma yapan ve yazdığı eserinde, isminin baş tarafına *Kütahya'nın fahrî hemşehrîsi* ifâdesini kullanarak kendisini tanıtan İsmâil Hakkı Uzunçarşılı, Vahîd Paşa'nın hayatı hakkında şu bilgileri verir:

"Mehmet Emin Vahîd Paşa, Kilisli'dir. Pek küçük yaşta iken babası ölmüş ve vâlidesi ile birlikte İstanbul'a gelerek annesini Osman Hulusi Efendi isminde bir *saray baltacısı* aldığından *İstanbul* diye tanındı. İyi tahsil gördü. Sonra mâliye tahsil kalemine devamla başladı ise de orada tefeyyüz imkanı göremediğinden terkederek *zecriye* baş katibi ve *muhassılı*, 1221/1806'da da *mavku-fatçı* oldu. Vahîd Efendi bu vazifede iken Fransa devleti ile ittifak etmek üzere sefirlikle Paris'e gönderildi ise de bazı esbab-ı siyâsiyeye mebnî buna muvaffak olamadı. Bilâhare İngilizlerle musâlahâ için Çanakkale'ye ilzam edilen Vahîd Efendi, devletin arzusu dahilinde sulha muvaffak olduğundan taltifen *defter emini* ve bir ay sonra da *rikab reisul küttabı* tayin edildi. Vahîd Efendi bu vazifede 3 ay kaldı ve azlini müteakip Kütahya'ya nefy olundu (1224/1809)

Vahîd Efendi iki seneye yakın Kütahya'da kaldı ve 1225 Ramazanında affını müteakip Tophâne nazırlığına getirildi. (Daha sonra *tersâne emini*, *sancak vezirliği*, *vezirlik* görevlerinde de bulunan) Vahîd Paşa 1243/1827 senesinde Çanakkale civarında es-

ki İstanbul mevki-i *muhafızı* oldu. 1244 hicret sene-i ibtidâsında *Bosna* valiliğine nakledildiyse de memuriyeti başına gitmeden vefat etti. Kabri Çanakkale'nin *Geyikli* köyündedir (Uzunçarşılıoğlu, aynı yer). Kendisinin atandığı bu memuriyet görevine başladık-tan kısa bir müddet sonra 2 Safer 1244/ 14 Ağustos 1828'de Perşembe günü vefat ettiği tarihi kaynaklarda zikredilmektedir (Lutfi, 1257, II,154'den naklen Aypay, ,5).

Eserleri:

1. *Sefâretnâme* : Vahîd Paşa'nın 1806-1807 yılında Napolyon nezdindeki elçiliği sırasında tuttuğu notlardan oluşmaktadır. Yolcu-luğunun başından itibaren gördükleri yerleri, önemli eserleri, in-sanları ve bunlarla ilgili düşünceleri yer almaktadır (Aypay, 7; *Sefaretnâme* üzerinde Doç.Dr. Azmi Süslü'nün (1986) "*Sefaretnâme De Seyyid Mehmed Emin Vahîd Efendi*" isimli fransızca bir ma-kalesi Belleten L., 196, s.127-167 yayınlanmıştır).

2. *Minhâcu'r-Rumât* : Vahîd Paşa'nın okçulukla ilgili eseridir (Uzunçarşılıoğlu, 132).

3. *Mirkât-ı Münâcât*: Bu eserin aslı Şeyh Nurettin Dimyatî'nin olup Vahîd paşa bu kasıdeyi Türkçe şerhetmiştir. Bu eseri, menfi-yen (sürgün olarak) *İstanköyde* bulunurken kaleme almıştır (Uzun-çarşılıoğlu, aynı yer)

4. *Tarih-i Vak'ayi-i Cezîre-i Sakız*: Eserde Sakız isyanının baş-laması, gelişmesi ve sonuçları üzerinde değerlendirmeler vardır (Aypay, 18). İsmâil Hakkı Uzunçarşılı bu eseri tanıtırken şu tesbitte bulunur : "Bu eseri Kaptan-ı derya Ali Paşa'ya adem-i muâveneti-ni setr için yazmıştır derler" (Uzunçarşılıoğlu, aynı yer).

5. *İngiltere Musâlahası Takriri*: Hâtırat türünde sayıla-bielecek bir eserdir. Bu eserinde Vahîd Paşa, dış siyâsetle ilgili görüşlerini açıklayarak başladığı eserine, bu antlaşma ve görüşmelerine gö-revlendirilişi hakkında bilgi vererek devam eder. Eseri, İngiltere görevlilerinin davranışları ve söylediklerinin bilinmesi ve meslek-taşlarına rehber olması için yazdığını belirtir (Vahîd Paşa, *İngiltere Musalahası Takriri*. 832, vr. 126 a ; krş. Aypay, 15; Uzunçarşılıoğ-lu, aynı yer).

3. VAHİD PAŞA İL HALK KÜTÜPHÂNESİ

Vahîd Paşa İl Halk Kütüphanesi'nin kuruluş çalışması 1809 yılına rast-lar. Vahîd Paşa, bu tarihte Kastamonulu Arif Efendinin yerine "*reisü'l-küttâb*" olur. Ancak sebebi gizli kalan bazı hallerden dolayı azledilerek Kütahya'da i-kâmete mecbur edilir.

19. yüzyılın ilk yarısında yetişen devlet adamlarının en önemlilerinden biri olan Vahîd Paşa, Kütahya'da kaldığı 1811 yılına kadar boş durmayıp kütüphânesini tesis eder ve 1812 yılından itibaren kütüphâne halkın istifâdesine açılır (Babası Osman Hulûsî'nin 1196/1782'de istinsah ettiği Kur'an-ı Kerim'in başına düştüğü notta kütüphanenin kuruluşu ile ilgili şu bilgiler verilmektedir: "*Vâlidim cennet-mekân ve mağfîret-nişân Osman Hulûsî Efendi hattıyla muharrer olan işbu mushaf-ı şerîf, Medine-i Kütahya'da binâ vü ihyâsına muvaffak olduğum kütüphâne-i münîfe vakf olarak vaz' olunmağla kiraat ü istinsah edenler, müşârün ileyh hazretlerini rahmet ile yâd eylemeleri mercûdur. Fî sene 1227*" bkz. Kur'an-ı Kerim, Vahîd Paşa Ktp. No: 1; Aypay, 22). "Kütüphânesini, Kütahya'nın büyük âlimlerinden Abdûlbâkî Fikrî Efendi'nin fazlu keremine hürmeten tesis ettiğini ifâde eden" (Uzunçarşılıoğlu, 132) Vahîd Paşa, kütüphanenin vakfiyesini de hazırlamış olup el yazması vakfiye, 1230 demirbaş numarasıyla kütüphanenin yazmalar bölümünde bulunmaktadır.

Kütüphanenin ilk kuruluş yeri Ulu Câmiin son cemaat yerindeki küçük bir odadır. Bu odanın giriş kapısının üstünde halen mevcut olan kütüphanenin manzum kitâbesi şöyledir :

Kâmûs-u ilm-ü irfân sâbık-ı reîs-i zîşân
Yâni vahîd-i devrân allâme-i zemâne
Mîsbâh-ı dîn ü devlet mişkât-ı bezm-i re'fet
Dav'-ı sirâc-ı himmeti bir fâzıl-ı yegâne
Muhtâr-ı âkilânın burhân-ı fâzılânın
Mîrsâd-ı vâsılânın her tavrı âkilâne
Kıldı o zât-ı vâlâ dâru'l-kitâb-ı inşâ
Koydu fûnûnu şettâ lutf etti tâlibâne
Tahrîr olundu ayn-ı nazmu'l-laal târih
Cûd-u Vahîd Efendi yaptı kütüphâne

Tarih: (1227/1812) (Uzunçarşılıoğlu, 129; Berberoğlu, 1981-1982, 747-749)

Kütüphâne bu gün, yazma eserleri daha modern ortamda korumak amacıyla Kütahya İl Özel İdaresine ait olan ve halen öğretmen evi olarak kullanılan binanın giriş katında hizmet vermektedir.

Yapılan istatistiklere göre, Vahîd Paşa İl Halk Kütüphanesinde 3006 el yazması eser bulunmaktadır. Bunların 2421'i Arapça, 191'i Farsça ve 394'ü de Türkçe'dir. Konularına göre incelendiğinde bu eserlerin Tarih, Edebiyat, Felsefe, Mantık, Dil bilimleri (Özellikle Arapça dilbilgisi kitapları), Tefsir, Hadis, Fıkıh, Kelam, Akâid ile ilgili ilim dallarıyla, bazı mahkeme sicilleri ve diğer arşiv belgeleri oluşu görülmektedir. Vahîd Paşa'nın yukarıda zikrettiğimiz kendi eserleri de burada bulunmaktadır.

Vahit Paşa İl Halk Kütüphanesi'nde Kütüphâne müdürlüğünce Ekim 1999 tarihinden itibaren, araştırmacıların hizmetine sunulmak amacıyla nâdir eserlerin mikrofilmli alma çalışmaları başlatılmıştır. Periyodik olarak devam e-

den bu çalışmalar, akademisyenlerden teşekkül etmiş bir komisyon tarafından yürütülmektedir. Yapılan bu çalışmada ilk etapta nâdir olan veya sıkça başvuru yazma eserlerden seçilen 50.000 karelik yazma eserin mikrofilm çekilmiştir. Burada mikrofilimi çekilen yazma eserlerden bazılarını tanıtacağız.

Ortak özelliği, **Temel İslâm Bilimleri** olan bu yazmaların tanıtımı sırasında, konularına göre yapılmış genel başlıklar altında kitap isimlerinde alfabetik sıra dikkate alınarak seçilen bu eserlerin listesi verilmiştir. Özellikle edisyon-kritik çalışması yapmak isteyen araştırmacı ve akademisyenler için bir yazma eserde son derece önemli olan *yazma eserin müellifi, dili yazı şekli yazı ebadı, varak sayısı, müstensihi, istinsah tarihi ve kütüphane kayıt numarası* hakkında bilgi verilmiştir.

4. VAHİD PAŞA İL HALK KÜTÜPHÂNESİ'NDE BULUNAN TEMEL İSLAM BİLİMLERİ İLE İLGİLİ BAZI YAZMALAR

4.1. Tefsir Yazmaları

1. Kitabın adı : **Esbâbu Nuzûli'l-Kur'ân**
Yazarı : Ebu'l-Hasen Ali bin Ahmed el-Vâhidî (ö.428/1037)
Dili : Arapça
Yazı çeşidi : Nesih
Müstensih : Abdurrahman el-Kazvîni
İstinsah trh. : 820/1417
Ölçüsü : 125 x 205 ; 250 x 160
Varak say. : 187
Kütp. kayıt no : 1709
2. Kitabın adı : **Fethu'r-Rahmân fî Tefsiri'l-Kur'ân**
Yazarı : Muhammed bin Abdurrahman bin Muhammed el-Umerî el-Uleymî el-Hanbelî
Dili : Arapça
Yazı çeşidi : Nesih
Müstensih : Ahmed en-Nâblûsî
İstinsah trh. : 1.cilt: 1145 h. ; 2. Cilt: 1146 h.
Ölçüsü : 205 x 150 ; 160 x 95
Varak say. : 1.cilt: 359 ; 2.cilt: 374
Kütp. kayıt no : 21
3. Kitabın adı : **Garîbu'l-Kur'an**
Yazarı : Ebû Bekir Muhammed bin Aziz es-Sicistânî
Dili : Arapça
Yazı çeşidi : Nesih
Müstensih : -
İstinsah trh. : -
Ölçüsü : 255 x 180; 195 x 210
Varak say. : 97
Kütp. kayıt no : 1034
4. Kitabın adı : **Kitâbu't-Tıbyân fî İ'râbi'l-Kur'an**

- Yazarı : Ebû Bekir el-Ukberî (ö.616/1219)
Dili : Arapça
Yazı çeşidi : Nesih
Müstensih : Muhammed bin Ahmed
İstinsah trh. : 743/1342
Ölçüsü : 260 x 170 ; 200 x 120
Varak say. : 1. cilt: 152 ; 2.cilt: 150
Kütp. kayıt no : 1035
5. Kitabın adı : **Müntehâb min Tefsîri Abdîrrahmân es- Sülemî (el-Hakâyık)**
Yazarı : eş-Şeyh Ebû Abdîrrahman Muhammed bin el- Hu-seyn es-Sülemî en-Nîsâbüfî
Dili : Arapça
Yazı çeşidi : Nesih
Müstensih : Hasan bin Süleymân
İstinsah trh. : 772/1370
Ölçüsü : 130 x 180 ; 155 x 220
Varak say. : 128
Kütp. kayıt no : 1713
6. Kitabın adı : **et-Telhîs fî Tefsîri'l-Kur'âni'l-Azîz**
Yazarı : Ebu'l-Abbas Ahmed bin Yusuf el-Keşâvî (ö. 680/1281)
Dili : Arapça
Yazı çeşidi : Nesih
Müstensih : 1.cilt: Sâdullah bin Muhammed ;
2.cilt: Yahya bin Abdîrrahman
İstinsah trh. : 1.cilt : 726/1326.; 2. Cilt:1143/1730
Ölçüsü : 240 x 160 ; 180 x 110
Varak say. : 398
Kütp. kayıt no : 7
7. Kitabın adı : **Tertîbu Âyâti'l-Kur'an**
Yazarı : Hafız Mehmed Vardârî (ö. 1045/1635)
Dili : Arapça
Yazı çeşidi : Nesih
Müstensih : Hafız Muhammed bin Abdîrrahman (Müezzinbaşı).
İstinsah trh. : 1111/1699
Ölçüsü : 215 x 150; 107 x 95
Varak say. : 19
Kütp. kayıt no : 12
8. Kitabın adı : **Uyûnu't-Tefâsir**
Yazarı : Şihâbu'd-dîn Ahmed bin Mahmûd
Dili : Arapça
Yazı çeşidi : Dîvânî
Müstensih : -
İstinsah trh. : -
Ölçüsü : 120 x 215 ; 180 x 270
Varak say. : 413
Kütp. kayıt no : 1621

4.2. Hadis Yazmaları

1. Kitabın adı : **Ahsenu'l-Hadîs**
Yazarı : Okçuzâde Mehmed
Dili : Türkçe
Yazı çeşidi : Nesih
Müstensih : Ahmed Efendi
İstinsah trh. : 1031/1622
Ölçüsü : 205 x 125 ; 155 x 75
Varak say. : 192
Kütp. kayıt no : 72
2. Kitabın adı : **Eşrafu'l-Vesâil ilâ Fehmi's-Şemâil**
Yazarı : Şihâbu'd-dîn Ahmed bin Hacer el-Heysemî eş-Şâfiî
Dili : Arapça
Yazı çeşidi : Nesih
Müstensih : -
İstinsah trh. : -
Ölçüsü : 210 x 140 ; 145 x 95
Varak say. : 183
Kütp. kayıt no : 46
3. Kitabın adı : **İnâyetu'l-Mun'im Şarhu Sahihî Muslim**
Yazarı : Ebû Muhammed bin Abdillâh bin Muhammed (Yusuf Efendi zâde)
Dili : Arapça
Yazı çeşidi : Ta'lik
Müstensih : Abdulhamid Haşmet bin Mehmed Sâlim el-Üsküdârî
İstinsah trh. : 1222/1807
Ölçüsü : 305 x 180; 200 x 90
Varak say. : 735
Kütp. kayıt no : 1068
4. Kitabın adı : **Kenzu'l-Ahbâr ve Maâdinu'l-sârr**
Yazarı : Ebu'l-Feth el-Mufîd el-Buhârî
Dili : Arapça
Yazı çeşidi : Nesih
Müstensih : Bedru'd-dîn Muhammed bin Muhammed bin Mahmud el-Munâşirî
İstinsah trh. : 1056/1743
Ölçüsü : 260 x 145; 205 x 95
Varak say. : 223
Kütp. kayıt no : 1046
5. Kitabın adı : **Kitâbu'd-Dibâc fî Sahihî Müslim bin Haccâc**
Yazarı : es-Suyûtî, Celâlu'd-dîn Abdurrahman bin Ebî Bekir
Dili : Arapça
Yazı çeşidi : Nesih
Müstensih : -
İstinsah trh. : -
Ölçüsü : 100 x 140; 150 x 210
Varak say. : 225
Kütp. kayıt no : 40

6. Kitabın adı : **Meşâriku'l-Envâri'n-Nebeviyye min Sihah'l-Ahbâr'l-
Mustafâviyye**
Yazarı : Hasan bin Muhammed es-Sağânî (ö.650/1252)
Dili : Arapça
Yazı çeşidi : Sülûs harekeli
Müstensih : -
İstinsah trh. : -
Ölçüsü : 205 x130 ; 155 x 70
Varak say. : 187
Kütp. kayıt no : 56
7. Kitabın adı : **Mevâhibu'l-Kadîr alâ Câmi's-Sağîr**
Yazarı : Fâid bin Mubârek el-Ebyârî
Yazı çeşidi : Nesih
Müstensih : -
İstinsah trh. : Yazılış trh: 1086/1675;
İstinsah trh. : 1091/1680
Ölçüsü : 295 x 190 ;225 x 110
Varak say. : 1. cilt: 394 ; 2.cilt: 426
Kütp. kayıt no : 1070/ 1-2
8. Kitabın adı : **el-Muheyyâ fî Esrârî'l-Muvattâ**
Yazarı : Osman bin Yâkub bin huseyn el-Kamahî
(ö.1171/1758)
Dili : Arapça
Yazı çeşidi : Nesih
Müstensih : Hasan bin Ahmed el-Amâsî
İstinsah trh. : -
Ölçüsü : 310 x 195 ; 225 x 125
Varak say. : 506
Kütp. kayıt no : 1071
9. Kitabın adı : **Muzîlu'l-İştibâh fî Esmâi's-Sahâbe**
Yazarı : Yusuf bin Veliyyuddin
Dili : Arapça
Yazı çeşidi : Ta'lik
Müstensih : Huseyn bin Vuzuh el-Vânî
İstinsah trh. : Yazılış trh.1057/1647;
İstinsah trh. : 1121/1709
Ölçüsü : 60 x 130; 155 x 221
Varak say. : 150
Kütp. kayıt no : 1727
10. Kitabın adı : **Nühzetu'l-Ebrâr ve Nuhbetu'l-Ahyâr fî Sîreti'n-Ne-
biyyi'l-Muhtâr**
Yazarı : Mahmud bin Ahmed
Dili : Farsça
Yazı çeşidi : Nesih
Müstensih : -
İstinsah trh. : -
Ölçüsü : 105 x 180 ; 150 x 225
Varak say. : 205
Kütp. kayıt no : 1541

11. Kitabın adı : **es-Sifru'l-Câmî' li Muvattai'l-Îmâm Mâlik**
Yazarı : Mâlik bin Enes (ö. 179/795)
Dili : Arapça
Yazı çeşidi : Nesih
Müstensih : -
İstinsah trh. : 1109/1697
Ölçüsü : 225 x 135 ; 75 x 165
Varak say. : 168
Kütp. kayıt no : 39
12. Kitabın adı : **Şemâilu'n-Nebî (s.a.v)**
Yazarı : Ebû İsa Muhammed bin İsa et-Tirmizî
Dili : Arapça
Yazı çeşidi : Nesih
Müstensih : -
İstinsah trh. : -
Ölçüsü : 210 x 150 ; 145 x 95
Varak say. : 41
Kütp. kayıt no : 45
13. Kitabın adı : **Şerhu'l-Hadisi'n-Nebevî**
Yazarı : Sa'du'd-din et-Taftazânî
Dili : Arapça
Yazı çeşidi : Nesih
Müstensih : Hamid bin Yusuf
İstinsah trh. : 1148/1735
Ölçüsü : 205 x 150 ; 150 x 90
Varak say. : 105
Kütp. kayıt no : 57
14. Kitabın adı : **Şerhu'l- Musned li İmami'l-A'zam**
Yazarı : Ali bin Sultan Muhammed el-Kârî
Dili : Arapça
Yazı çeşidi : Nesih
Müstensih : -
İstinsah trh. : -
Ölçüsü : 225 x 155 ; 155 x 85
Varak say. : 282
Kütp. kayıt no : 70
15. Kitabın adı : **Takrîbu'l-Esânîd ve Tertîbu'l-Mesânîd**
Yazarı : Zeynu'd-din Abdurrahim bin el-Huseyn el-İrâkî
Dili : Arapça
Yazı çeşidi : Nesih
Müstensih : -
İstinsah trh. : -
Ölçüsü : 240 x 155 ; 170 x 117
Varak say. : 77
Kütp. kayıt no : 69
16. Kitabın adı : **Telkîhu'l-Fiker bi Şerhi Manzûmeti'l-Eser**
Yazarı : el-Hamevî (Ahmed bin Seyyid Muhammed el-Hamevî)

Dili : Arapça
Yazı çeşidi : Nesih
Müstensih : Ali
İstinsah trh. : Yazılış trh.:1073/1760;
İstinsah trh. : 10921681
Ölçüsü : 200 x145; 140 x 60)
Varak say. : 44
Kütp. kayıt no : 33

17. Kitabın adı : **et-Tenkîh fî Şerhi'l-Câmiî's-Sahîh**
Yazarı : ez-Zerkeşî (Muhammed bin Bahâdır)
Dili : Arapça
Yazı çeşidi : Nesih
Müstensih : Muhammed Ali
İstinsah trh. : 856/1452
Ölçüsü : 265 x 175 ; 180 x 120
Varak say. : 196
Kütp. kayıt no : 1050

18. Kitabın adı : **et-Tevşîh alâ Câmiî's-Sahîh**
Yazarı : Suyûtî
Dili : Arapça
Yazı çeşidi : Nesih
Müstensih : Ali bin Osman
İstinsah trh. : -
Ölçüsü : 265 x 180 ; 195 x 130
Varak say. : 184
Kütp. kayıt no : 1055

4.3. Genel Ahlak Ve Nasihat Konuları İle İlgili Yazmalar

1. Kitabın adı : **Kimyâu'l-Gınâ ve İksîru'l-İstîğnâ fî Şerhi'l- Esmâi'l-Husnâ**
Yazarı : Mecîdî (309/b'deki şiiirden yazarın Mecîdî isminde biri olduğu anlaşılıyor)
Dili : Arapça
Yazı çeşidi : Nesih
Müstensih : -
İstinsah trh. : -
Ölçüsü : 80 x 155 ; 130 x 210
Varak say. : 311
Kütp. kayıt no : 329

2. Kitabın adı : **Mecâlisu'l -Ebrâr ve Mesâliku'l-Ahyâr**
Yazarı : Şeyh Ahmed er-Rûmî el-Akhisârî (ö. 1040/1630)
Dili : Arapça
Yazı çeşidi : Nesih
Müstensih : -
İstinsah trh. : -
Ölçüsü : 85 x 155 ; 145 x 210
Varak say. : 276
Kütp. kayıt no : 1267

3. Kitabın adı : Raşhatu'n-Nâsîh mine'l-Hadîsi's-Sahîh
Yazarı : Debbağzâde Şeyhu'l-İslam Muhammed bin Mahmud
Dili : Arapça
Yazı çeşidi : Ta'lik
Müstensih : -
İstinsah trh. : 1101/1689
Ölçüsü : 215 x 155 ; 140 x 75
Varak say. : 228
Kütp. kayıt no : 317

4.4. Fıkıh Ve Usûlü Fıkıh İle İlgili Yazmalar

1. Kitabın adı : Kitâbu'l-Hıyel
Yazarı : Ebû Bekir Ahmed bin Amr eş-Şeybânî el-Hassâf
Dili : Arapça
Yazı çeşidi : Nesih
Müstensih : Ali Osman
İstinsah trh. : 970/1562
Ölçüsü : 180 x 125; 125 x 70
Varak say. : 137
Kütp. kayıt no : 96
2. Kitabın adı : Şerhu Muhtasari't-Tahrîr
Yazarı : İbnu'l-Humâm, Muhammed bin Muhammed bin Sulayman el-Mağribî
Dili : Arapça
Yazı çeşidi : Nesih
Müstensih : -
İstinsah trh. : -
Ölçüsü : 90 x 155 ; 145 x 205
Varak say. : 132
Kütp. kayıt no : 18
3. Kitabın adı : Telkîhu'l-Ukûl fî Furûki'l-Menkûl
Yazarı : Ahmed bin Ubeydullâh bin İbrâhîm el-Mahbûbî
Dili : Arapça
Yazı çeşidi : Nesih
Müstensih : -
İstinsah trh. : -
Ölçüsü : 180 x 135 ; 125 x 90
Varak say. : 114
Kütp. kayıt no : 92

4.5. Tasavvufla İlgili Yazmalar

1. Kitabın adı : Câmîu'l-Esrâr fî Tarîkı't-Tasavvuf
Yazarı : Yiğitbaşı Ahmed Şemsü'd-dîn Marmaravî
Dili : Türkçe
Yazı çeşidi : Nesih
Müstensih : Ali Ispartavî
İstinsah trh. : -
Ölçüsü : 210 x 150 ; 145 x 75
Varak say. : 16
Kütp. kayıt no : 382

2. Kitabın adı : **İstulâhâtu's-Sûfiyye**
Yazarı : Kemâlu'd-dîn Ebi'l-Ġanâim Abdurrezzâk
Cemâlu'd-dîn el-Kâşî (ö.730/1330)
Dili : Arapça
Yazı çeşidi : Nesih
Müstensih : -
İstinsah trh. : -
Ölçüsü : 100 x 145 ; 150 x 195
Varak say. : 70
Kütp. kayıt no : 365
3. Kitabın adı : **Kitâbu Tuhfeti'l-Evliyâ ve'l-Etkiyâ fî Zikri Hâli Seyyidi'l-Enbiyâ**
Yazarı : Bedru'd-dîn bin Ebî Ma'mer bin İsmâil et-Tebrizî
Dili : Arapça
Yazı çeşidi : Nesih
Müstensih : -
İstinsah trh. : -
Ölçüsü : 210 x 155 ; 145 x 100
Varak say. : 27
Kütp. kayıt no : 44

Vahîd Paşa Kütüphanesinde bulunan Temel İslâm Bilimleri ile ilgili yazma eserler bunlardan ibâret değildir. Burada sadece mikrofilimleri alınan eserlerden bazıları akademisyenlerin ve araştırmacıların bilgisine sunulmak amacıyla verilmiştir.

KAYNAKÇA

- Aypay, İ. (2000). Seyyid Mehmed Emin Vahîd Paşa, Hayatı Eserleri Sanatı ve Fransa Sefâretnâmesi, (Basılmamış doçentlik çalışması), Kütahya.
- Berberoğlu, A. (1981-1982). *Vahit Paşa İl Halk Kütüphanesi* (Atatürk'ün Doğumunun 100. Yılına Armağan olarak hazırlanmış *Kütahya* isimli kitaptan), İstanbul: Yayınevi yok.
- Fâik, S. (1269). *Sefînetü'r-Rüesâ Zeyli*, İstanbul: Matbaa-i Âmire.
- Süslü, A. (1986). "Sefâretnâme De Seyyid Mehmed Emin Vahîd Efendi" *Belleten L.*, 196. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Uzunçarşılıoğlu, İ. H. (1932). *Kütahya Şehri*, Ankara: Maarif Vekâleti Yayınları.
- Vahîd Paşa, *İngiltere Musalahası Takriri*, 832. vr. 126 a.